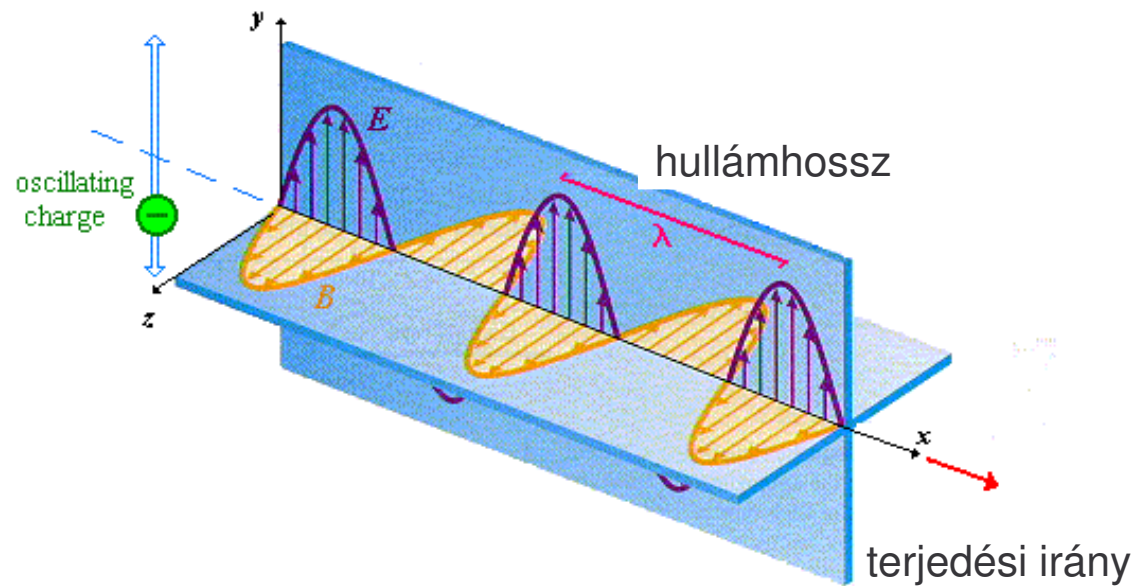

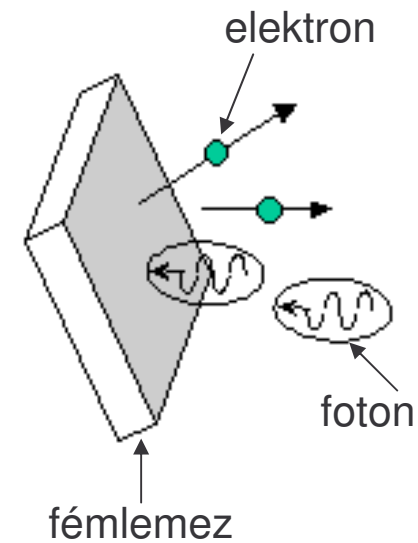
A fény: elektromágneses hullám

Hullám

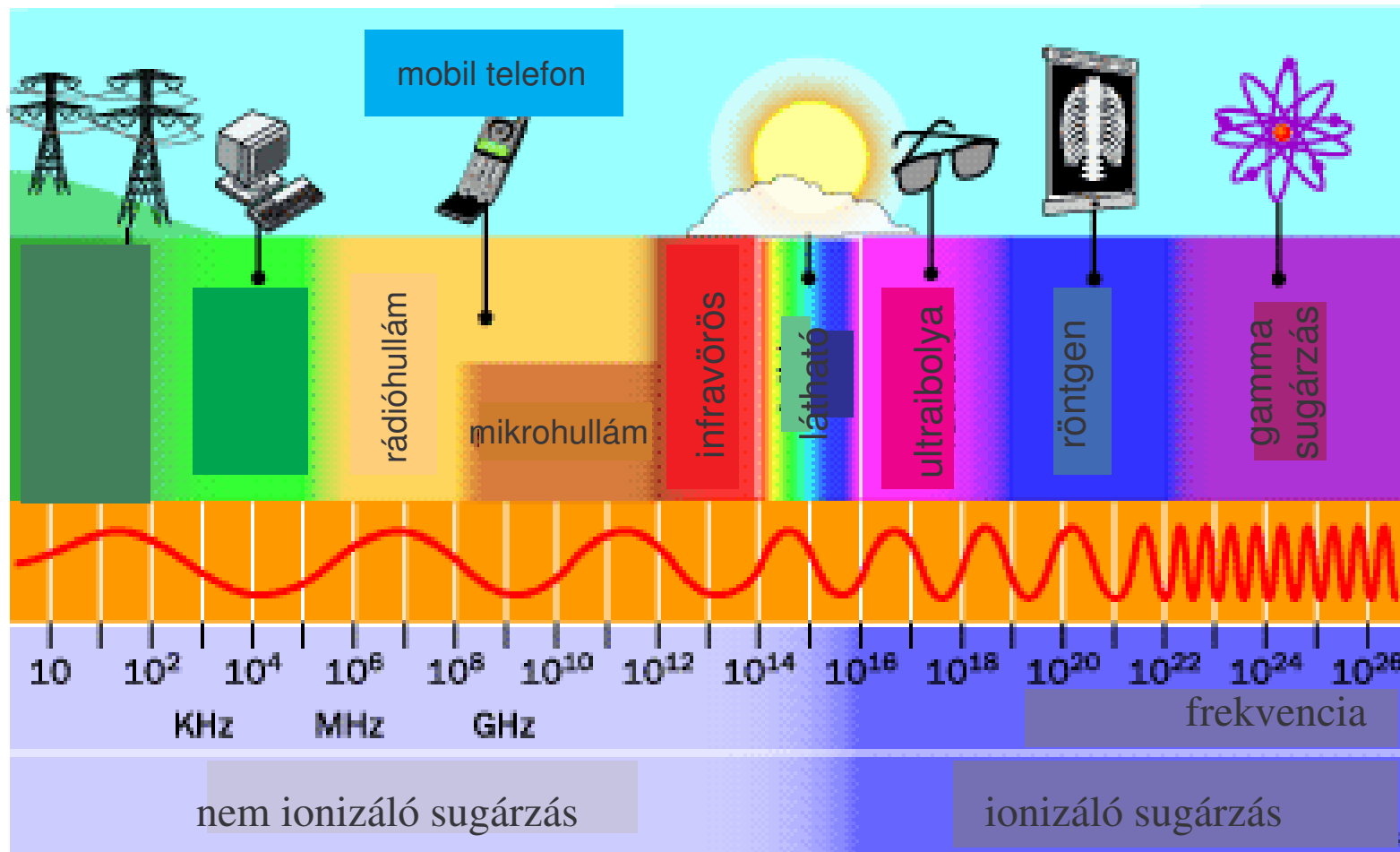

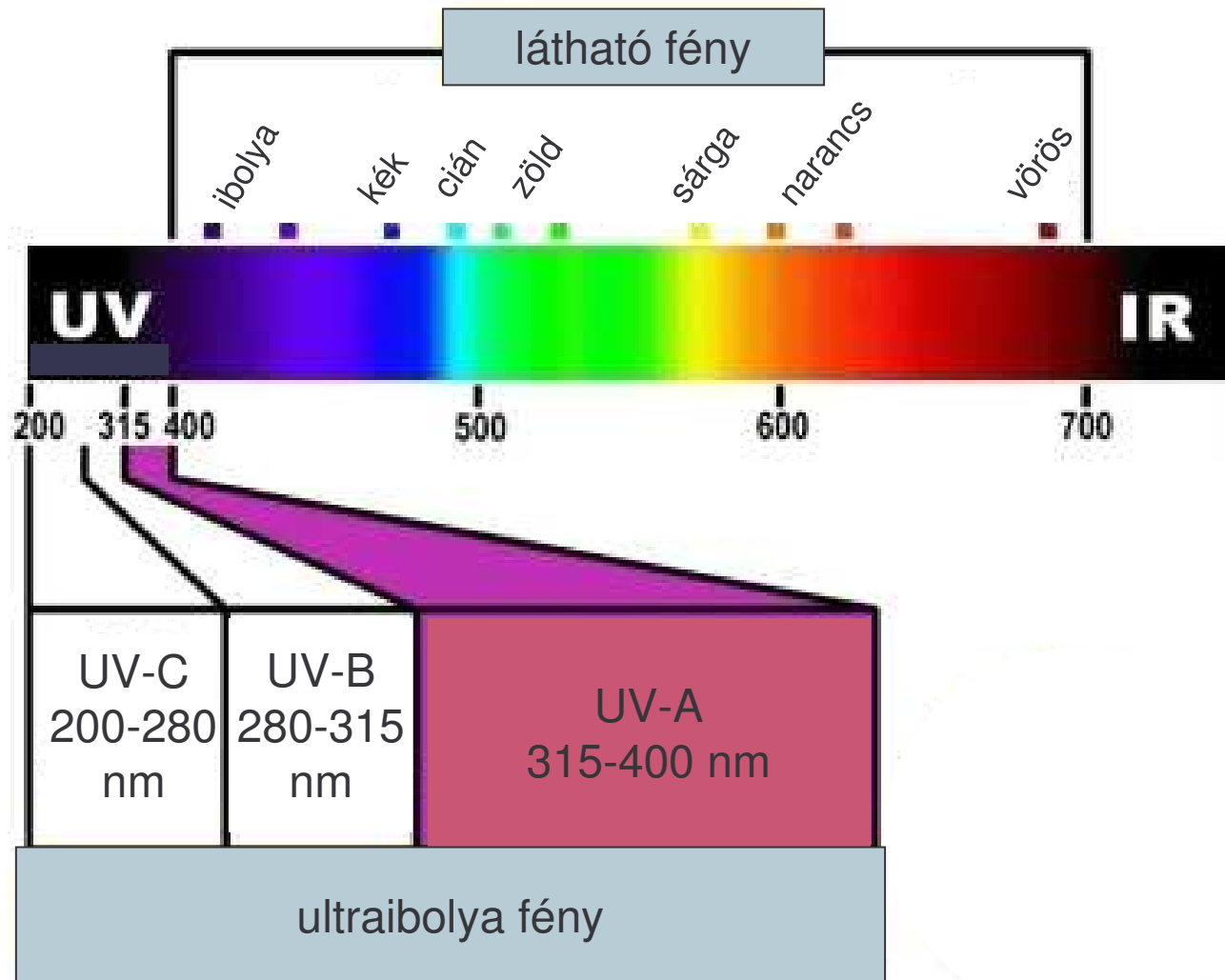
Foton

$$E=hf$$

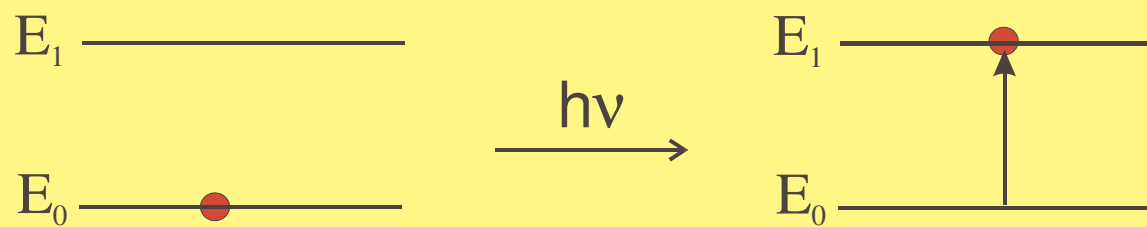
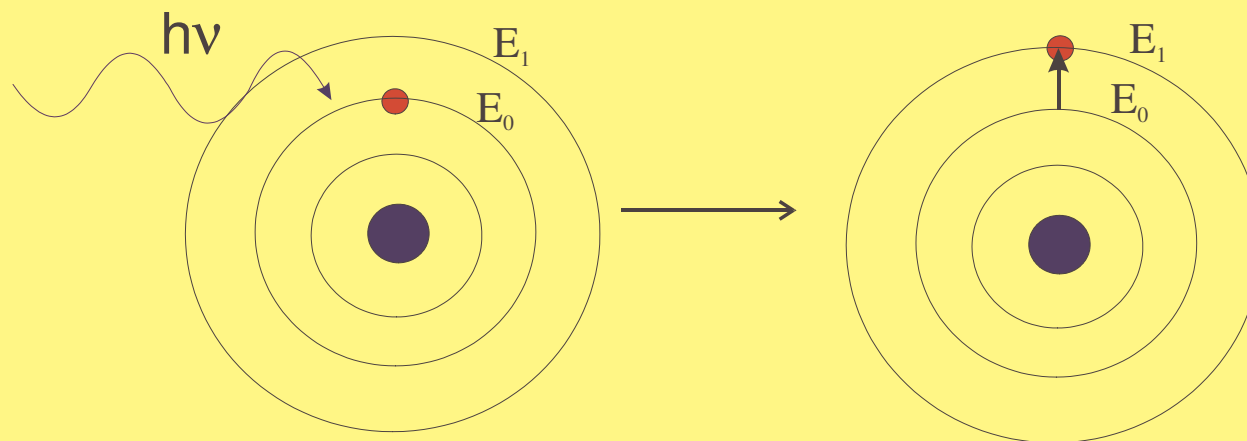

fotoelektromos
hatás

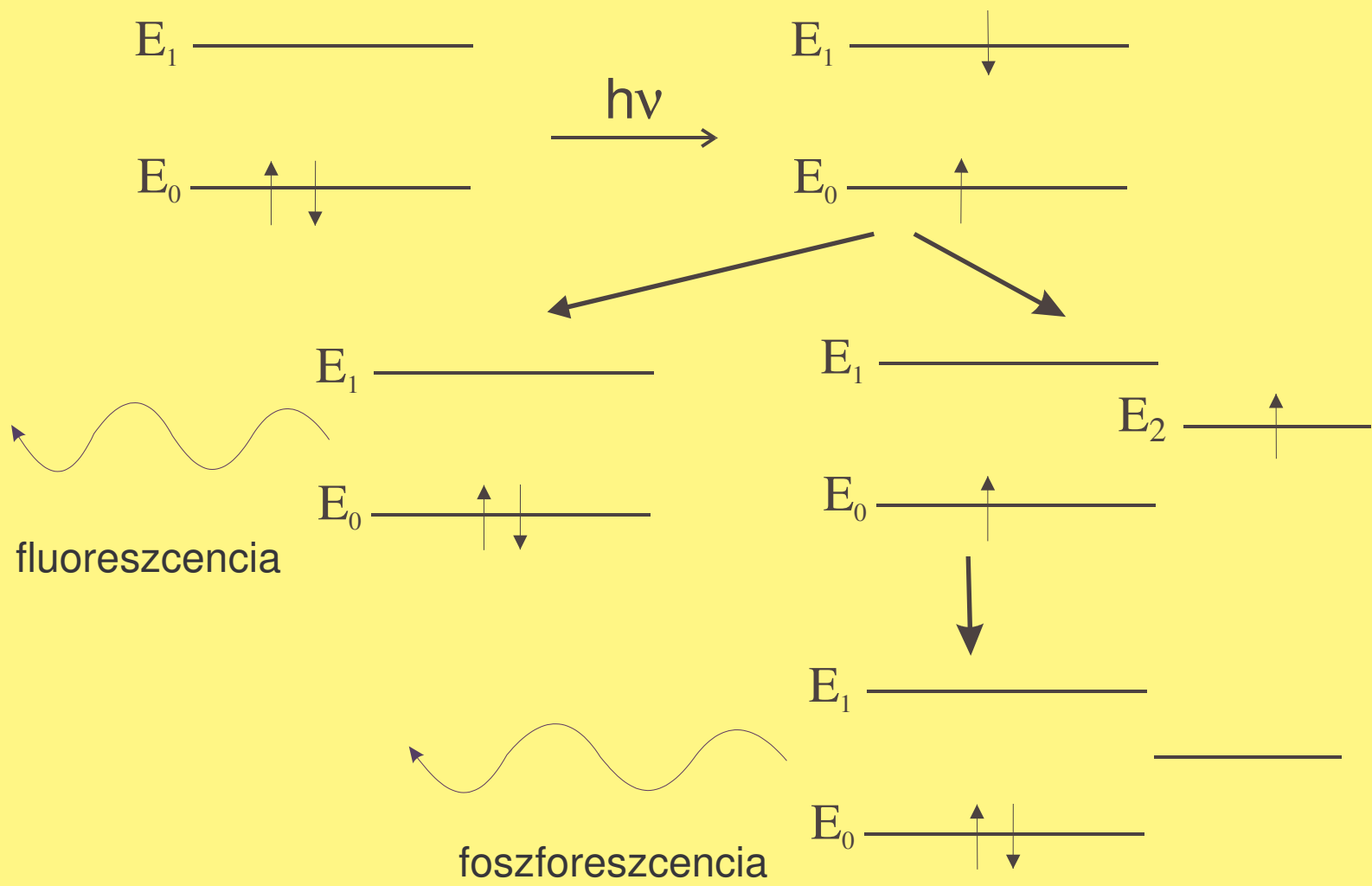

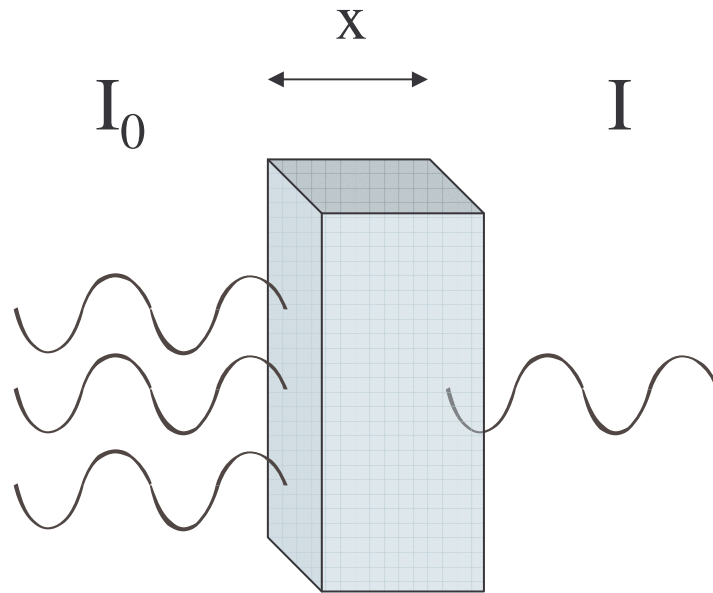
A fény kölcsönhatása az anyaggal: fényabszorpció

$$h\nu = E_1 - E_0$$

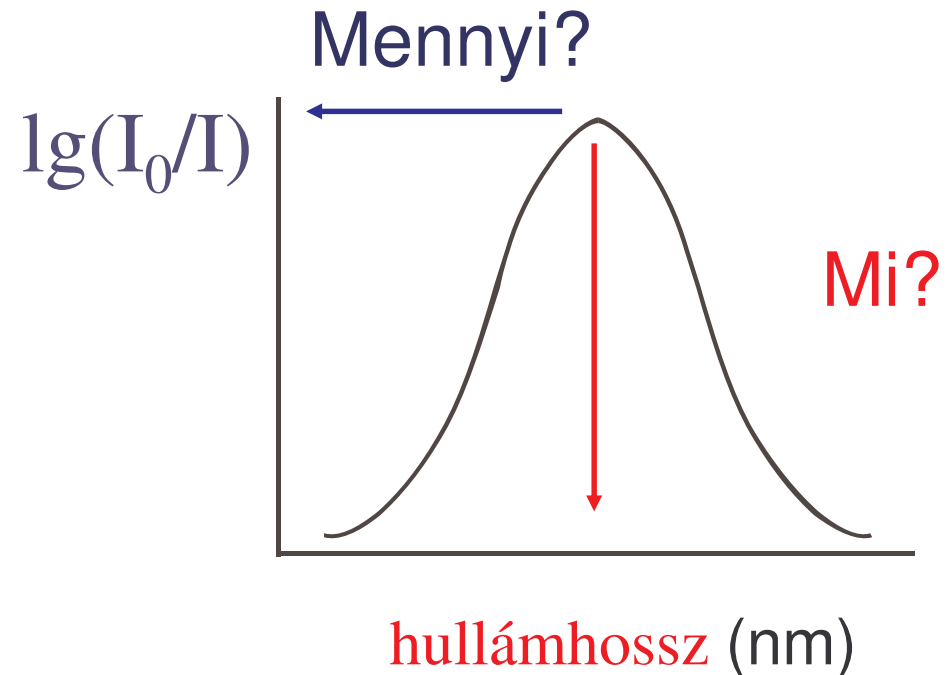

A fény kölcsönhatása az anyaggal: fényabszorpció

$$\lg(I_0/I) = \epsilon_{(\lambda)} c x$$

Lambert-Beer törvény

abszorpciós spektrum

A biológiai hatás kialakulásának lépései

Fotofizikai folyamat
(fényabszorpció)

Fotokémiai reakció

Fotobiológiai következmény

*A fény elnyelődése
a fotobiológiai hatás kialakulásának feltétele*

Fényabszorpció feltétele

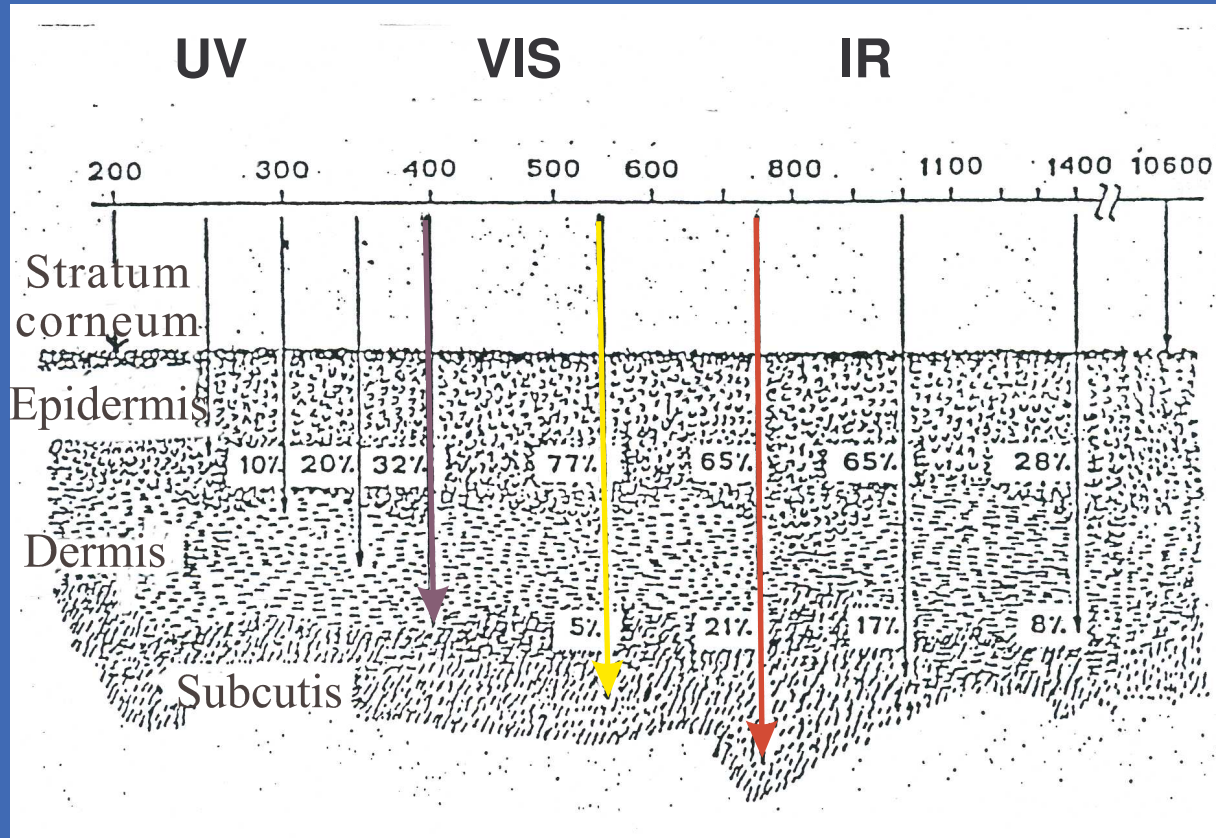
elnyelő atom/molekula

megfelelő hullámhosszúságú
fény

a kettő találkozása

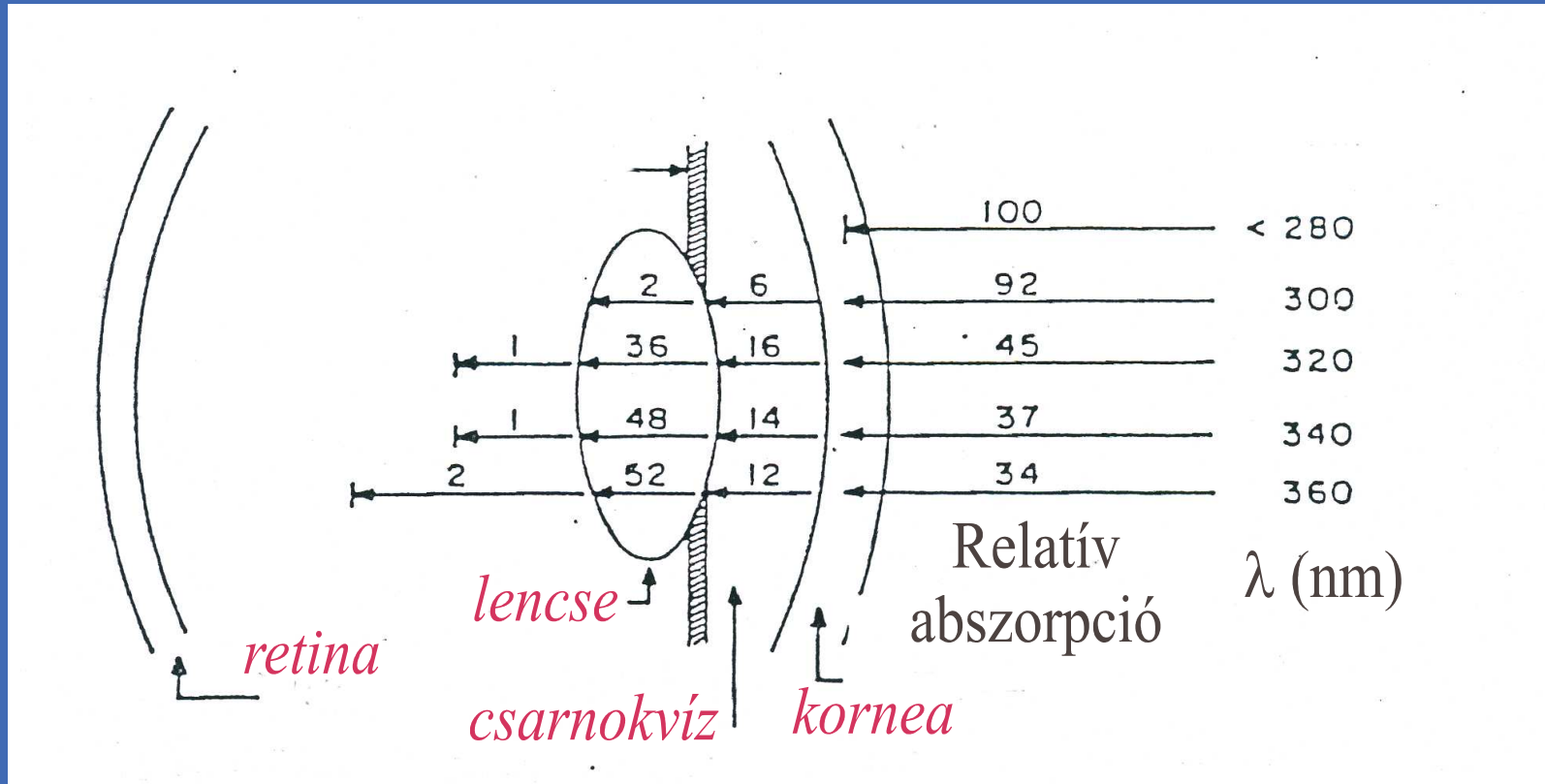
A fény behatolási mélysége a bőrben

*A behatolási mélység hullámhosszfüggő
(abszorpció, reflexió)*

A legnagyobb a vörös tartományban

A fény behatolási mélysége a szemben

*A behatolási mélység hullámhosszfüggő
(abszorpció, reflexió)*

Fényt elnyelő molekulák (kromofórok) az emberi szervezetben

Endogén kromofórok

pl. nukleinsavak

fehérjék

melanin

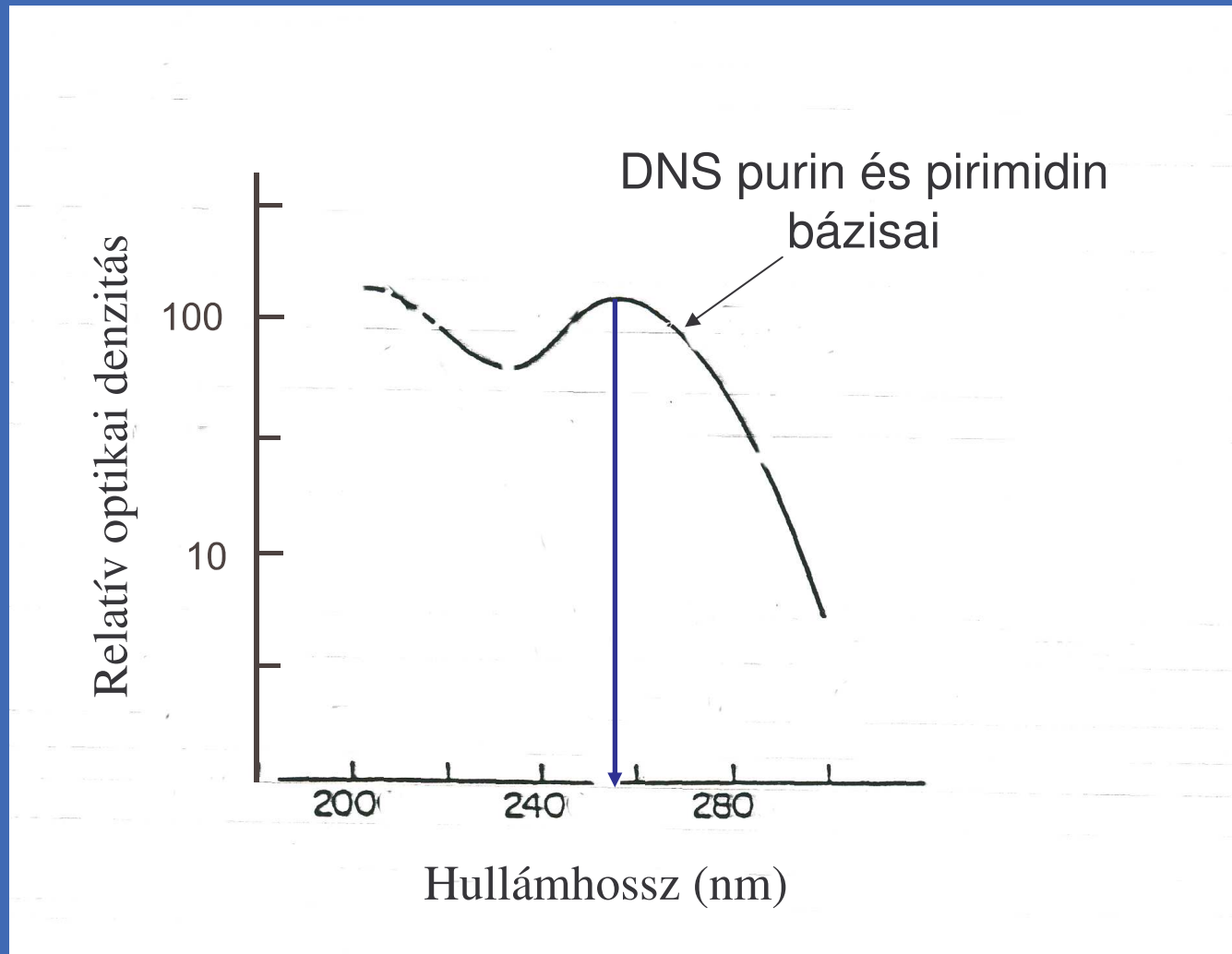
Exogén kromofórok

pl. ételfestékek

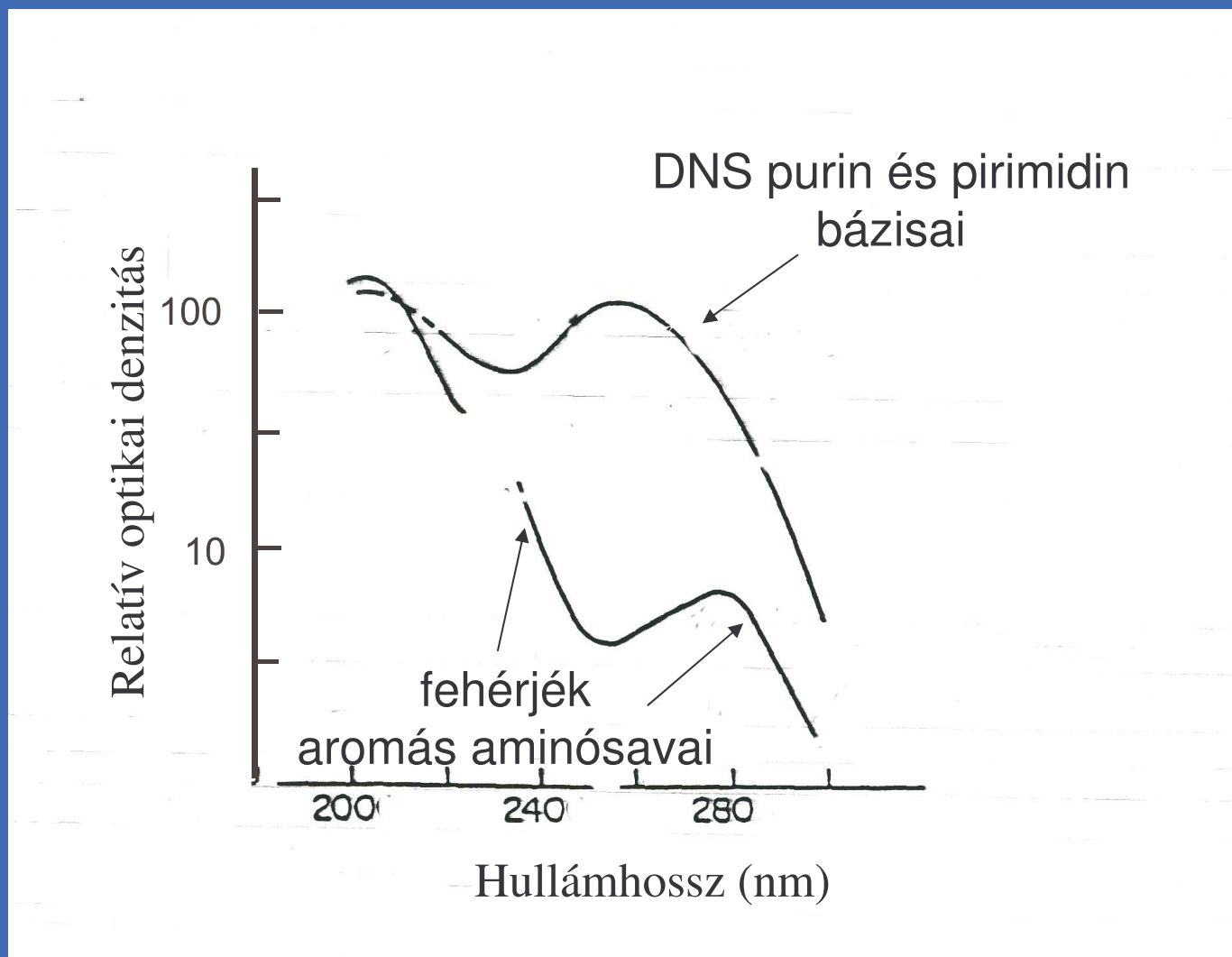
kozmetikumok

gyógyszerek

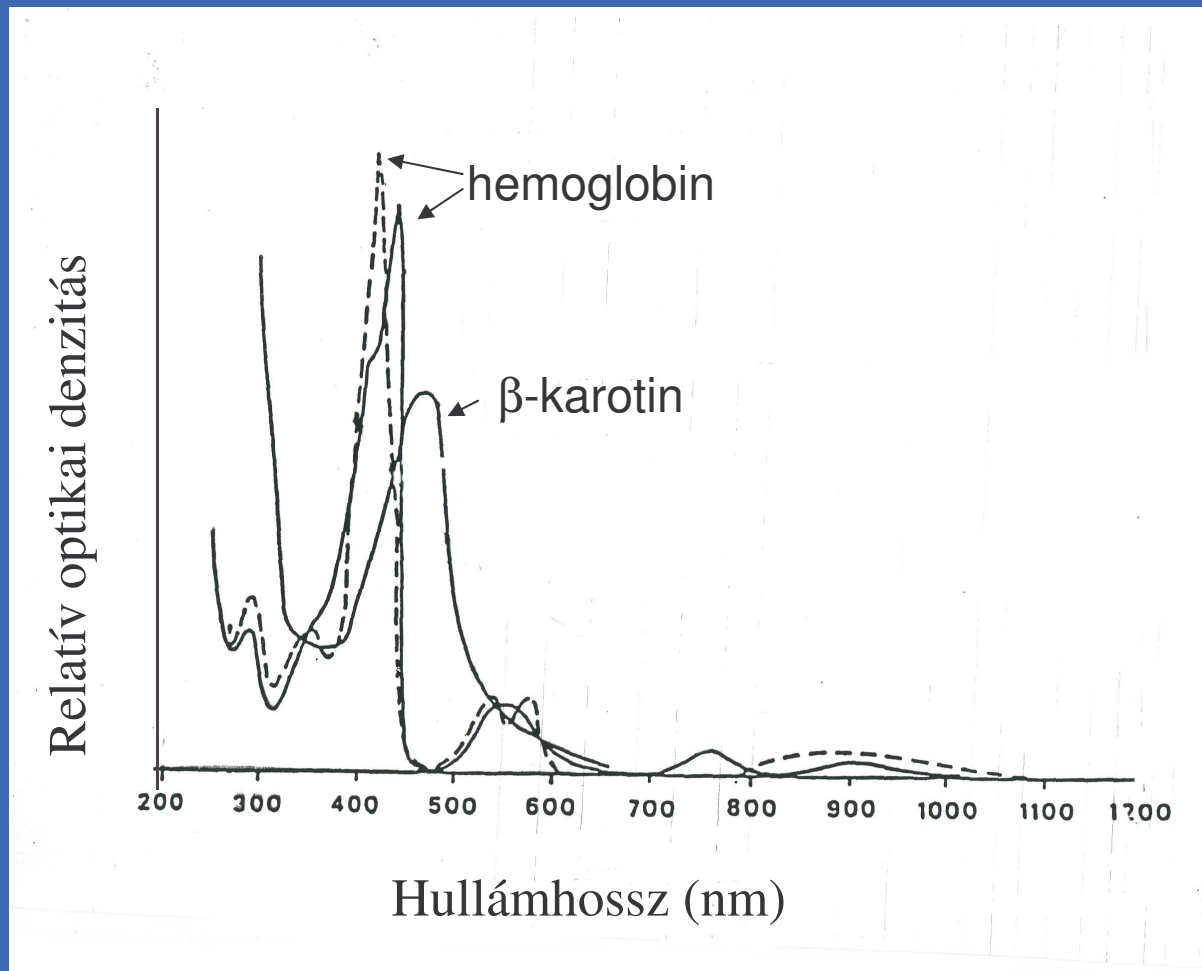
Endogén kromofórok abszorpciós spektruma (1)

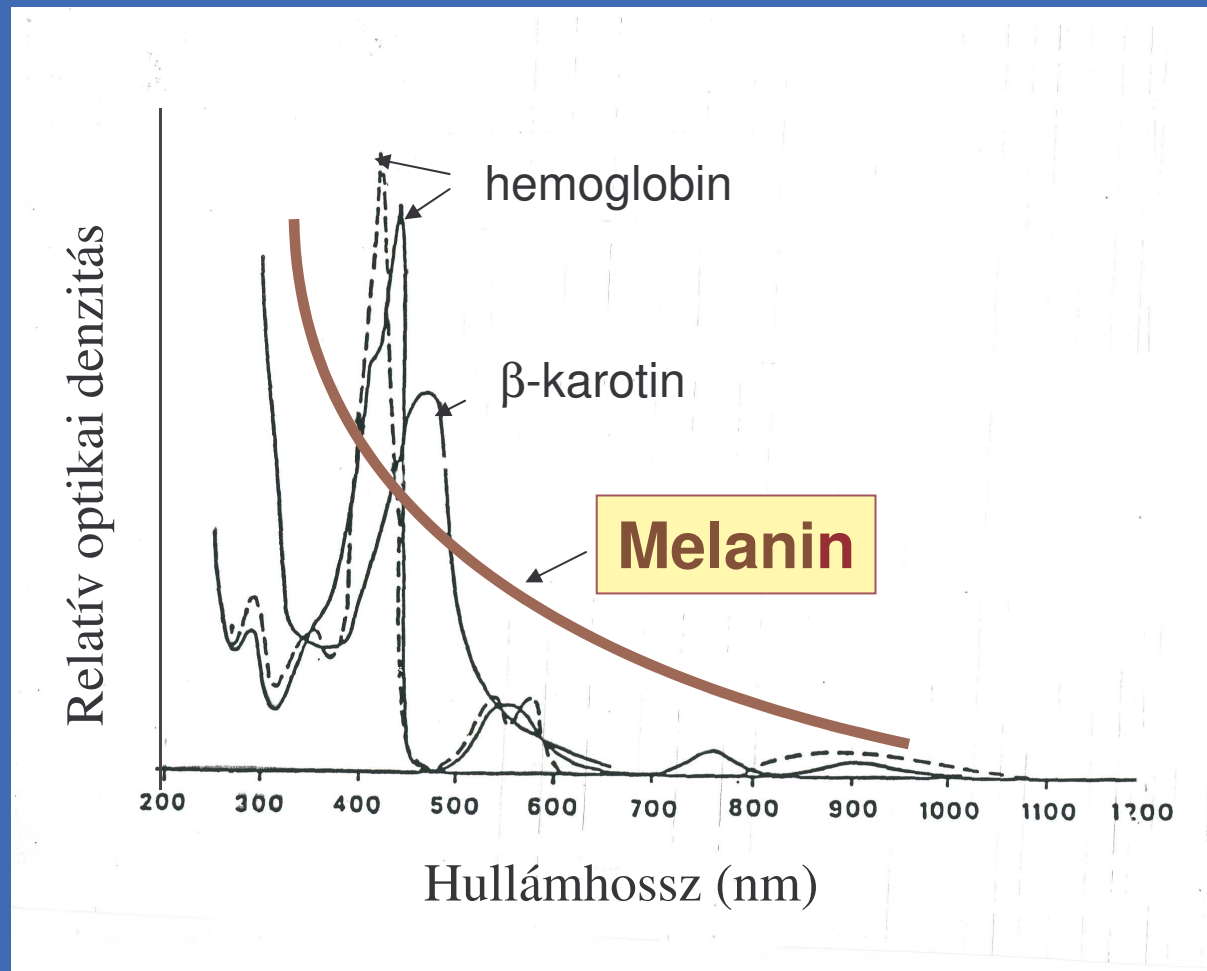
Endogén kromofórok abszorpciós spektruma (2)

Endogén kromofórok abszorpciós spektruma (3)

Endogén kromofórok abszorpciós spektruma (4)

Fényabszorpció következménye:
gerjesztett állapot

a gerjesztett állapot megszűnése

Fényemisszió

Fotokémiai reakció

Termikus átmenet

Kvantumhatásfok (Φ) : az egy "B" keletkezéséhez szükséges elnyelt fotonok számának a reciproka

$$\Sigma\Phi=1$$

Fotokémiai reakciók

Direkt

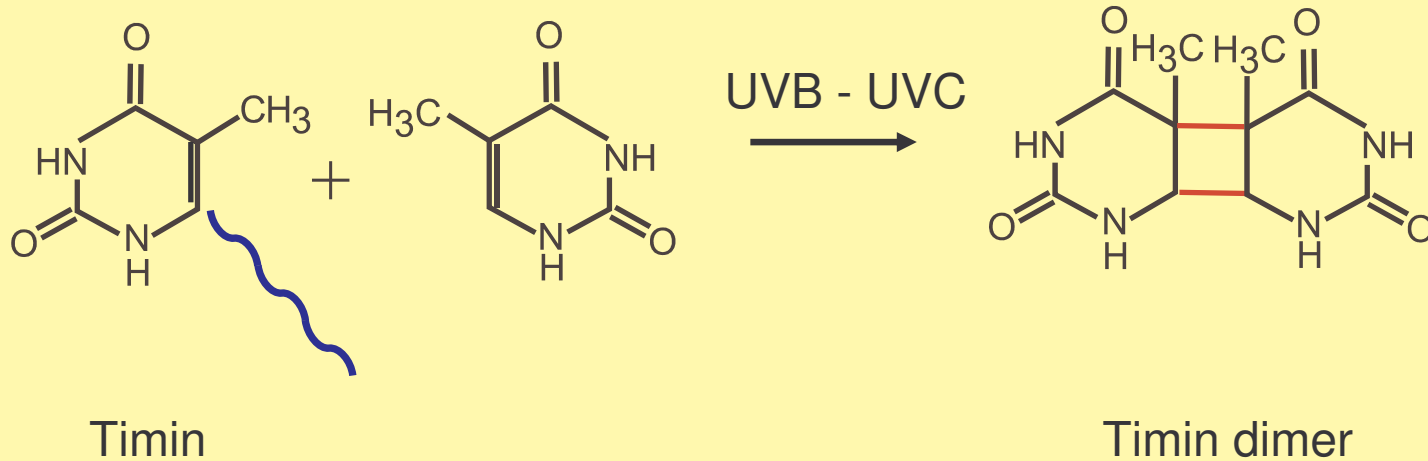
Az elnyelő molekula
új kémiai kötések
kialakításában
vesz részt

Indirekt vagy
szenzibilizált

Az elnyelő molekula
elektron vagy energia
átadásában
vesz részt

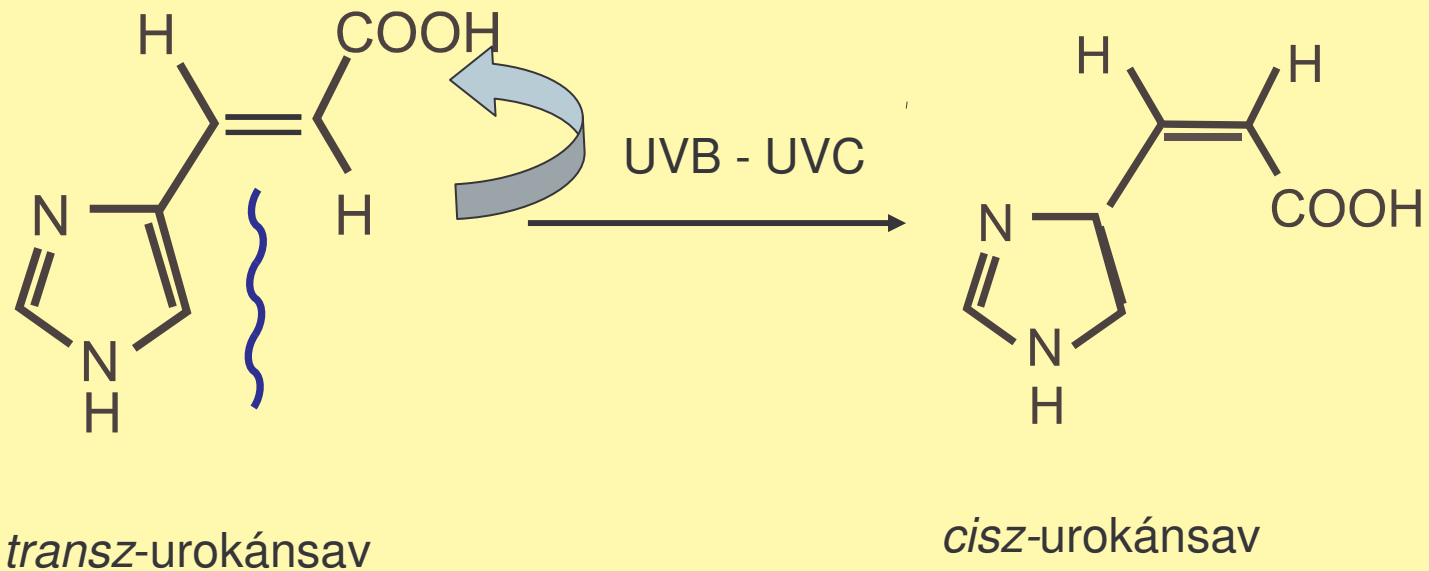
Direkt fotokémiai reakció (1)

Cikloaddíció - pl. pirimidin dimerek kialakulása a DNS-ben

Direkt fotokémiai reakció (2)

Izomerizáció - pl. urokánsav transz - cisz izomerizációja

A PDT mechanism of action (1)

Indirekt photochemical reaction

Elektronátadás

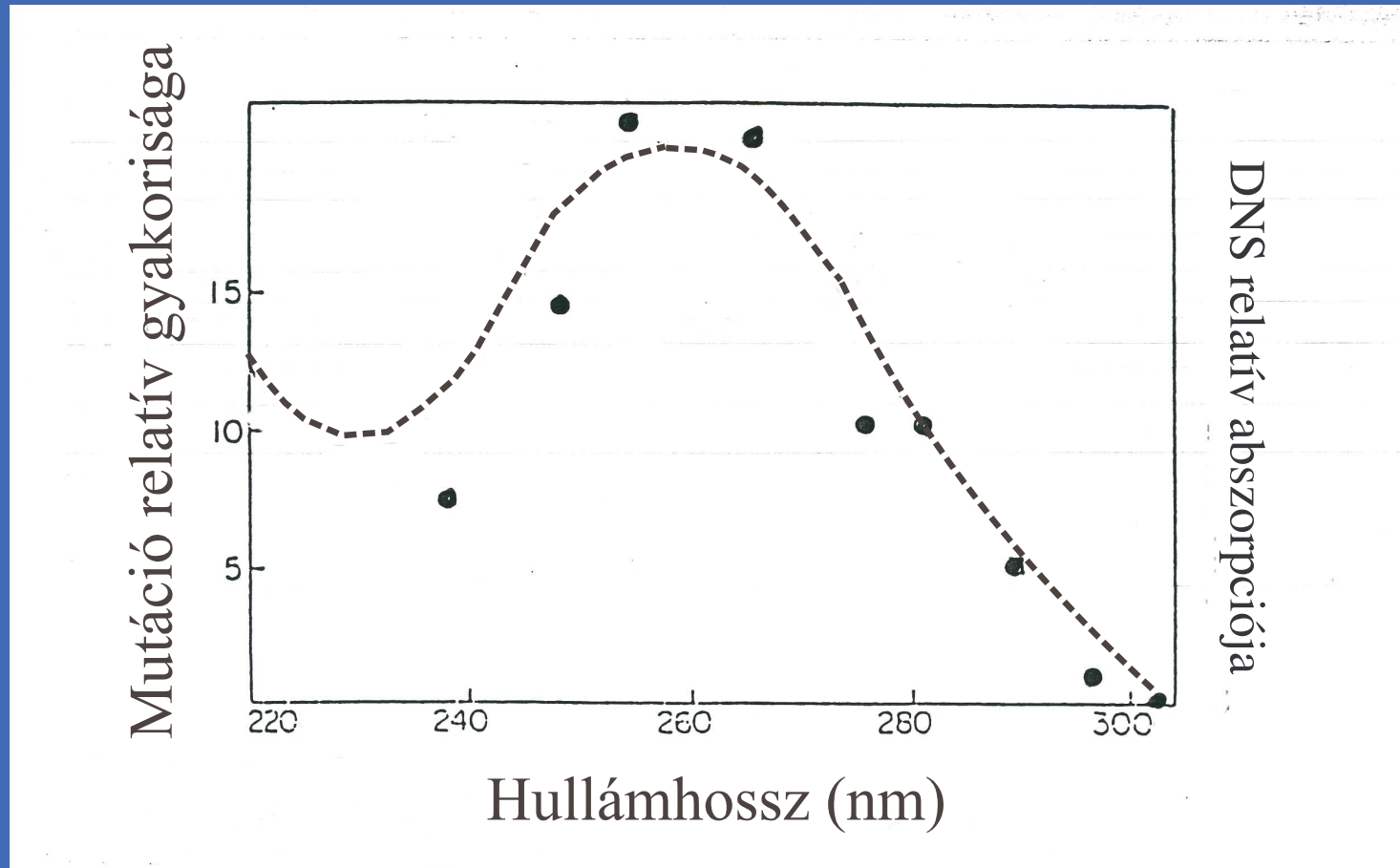
Termék : reaktív szabadgyök

Energiaátadás

Termék: szinglet oxigén

Ultraibolya fény mutagén hatása az E. coli baktériumon

A hatásosság hullámhosszfüggő

A hatást feltehetően a DNS-ben elnyelődő fotonok okozzák

Hatásspektrum: egy adott biológiai folyamat kiváltásának hullámhossz szerinti eloszlása

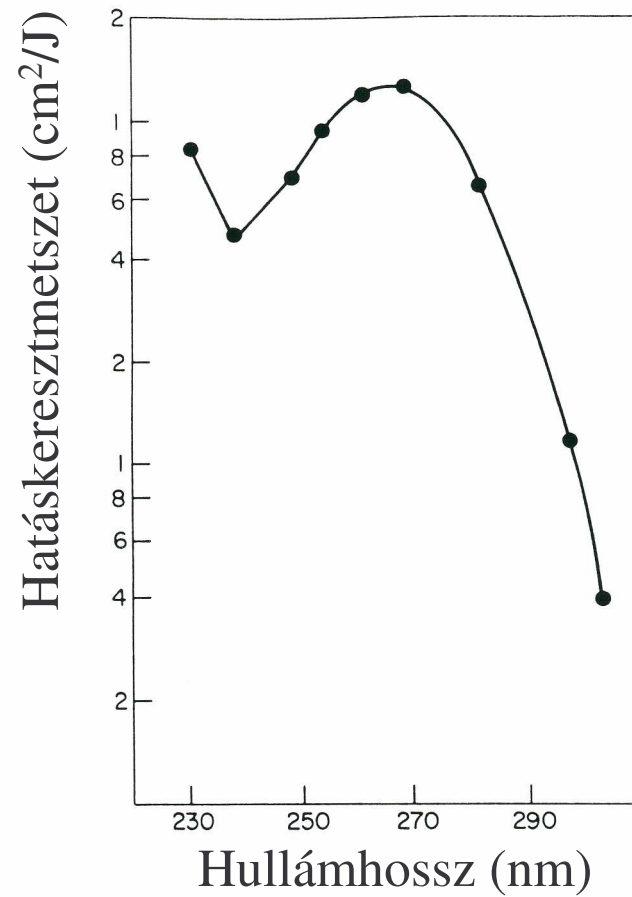
-a hatás mértéke a hullámhossz függvényében – felületegységre eső *azonos energia* esetén

-*azonos hatás* kiváltásához szükséges, felületegységre eső energia reciproka* a hullámhossz függvényében

*Hatáskeresztszmetzet: σ [m²/J]

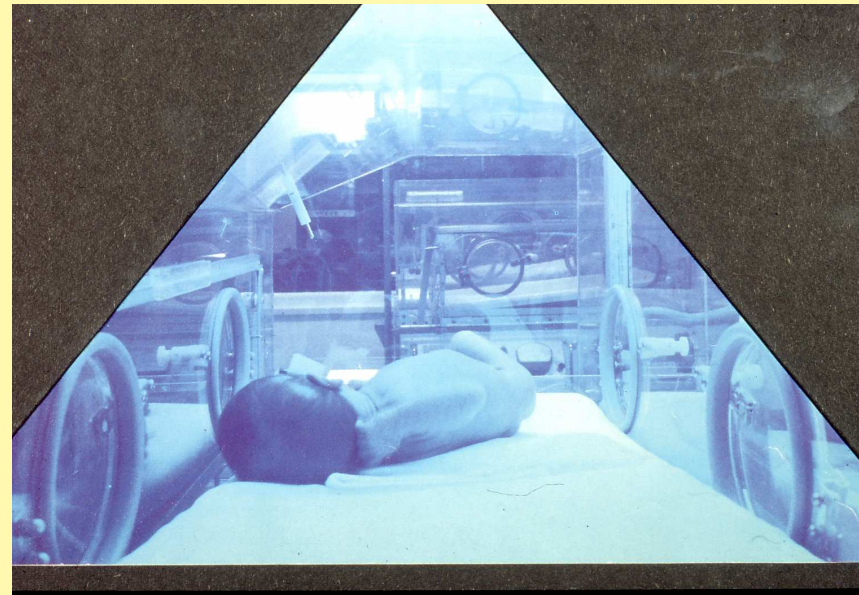
Ha a kvantumhatásfok független a hullámhossztól, akkor egy molekula *abszorpciós spektruma* és az általa kiváltott fotobiológiai folyamat *hatásspektruma párhuzamos egymással*

Az *E. coli* baktériumon fotoinaktivációjának hatásspektruma

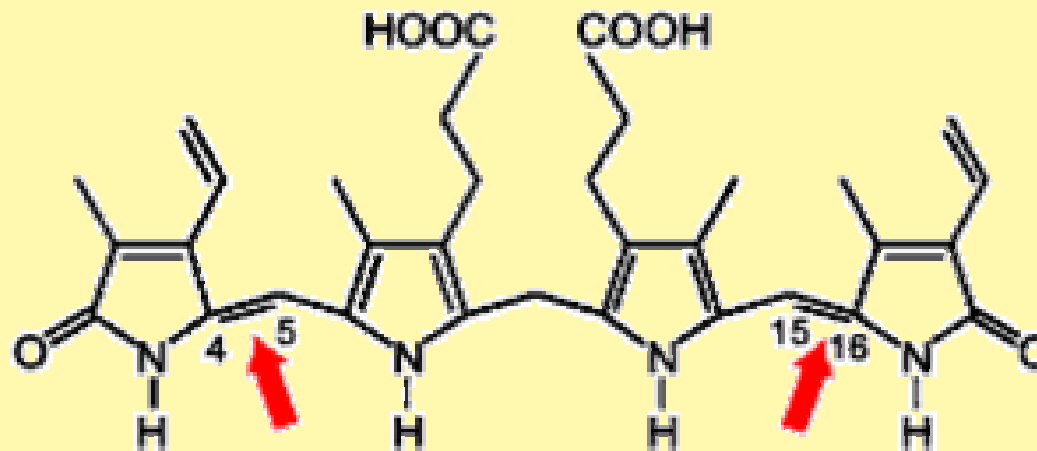

Újszülöttkori sárgaság (hiperbilirubinémia) kezelése

Kék fény terápia

Fotokémiai reakció

fotoizomerizáció

bilirubin

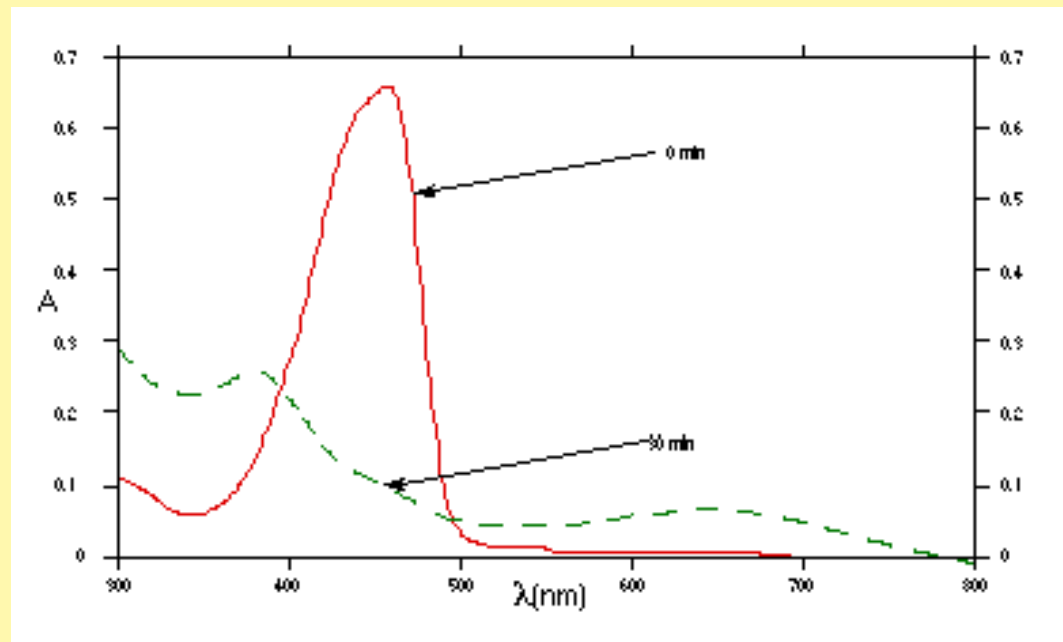
lumirubin

cisz

transz

A bilirubin abszorpciós spektruma

Maximális elnyelés
a kék tartományban

Kezelési körülmények:

Hullámhossz: 400-500 nm

Intenzitás: 40 – 200 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$

Pediatrics 1985 Mar;75(3):519-22

Mellékhatások:

Retina sérülés

Hipertermia

Kiszáradás

Kellő körültekintéssel
elkerülhetők

Acta Paediatr 1994 Jan;83(1):7-12

A fény szerepe az életrciklusok szabályozásában (3)

Seasonal Affective Disorder (S.A.D.)

Seasonal Affective Disorder (S.A.D.)

Kezelése

Fényforrás: 5000 K hőmérsékletű sugárzó ($\lambda_{\max} = 580 \text{ nm}$)

UV szűrővel

(Nap: kb 6000 K, $\lambda_{\max} = 480 \text{ nm}$)

A megvilágítás erőssége:

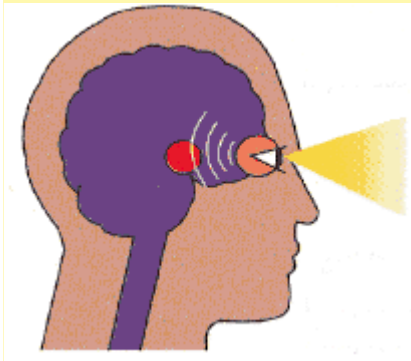
max . 5 - 10 ezer lux

(normál munkahelyi világítás kb 50-100 lux)

tűző napsütés kb 10^5 lux)

Kezelési idő: 10 – 15 perc / nap

U.K. – napi SAD jelentés

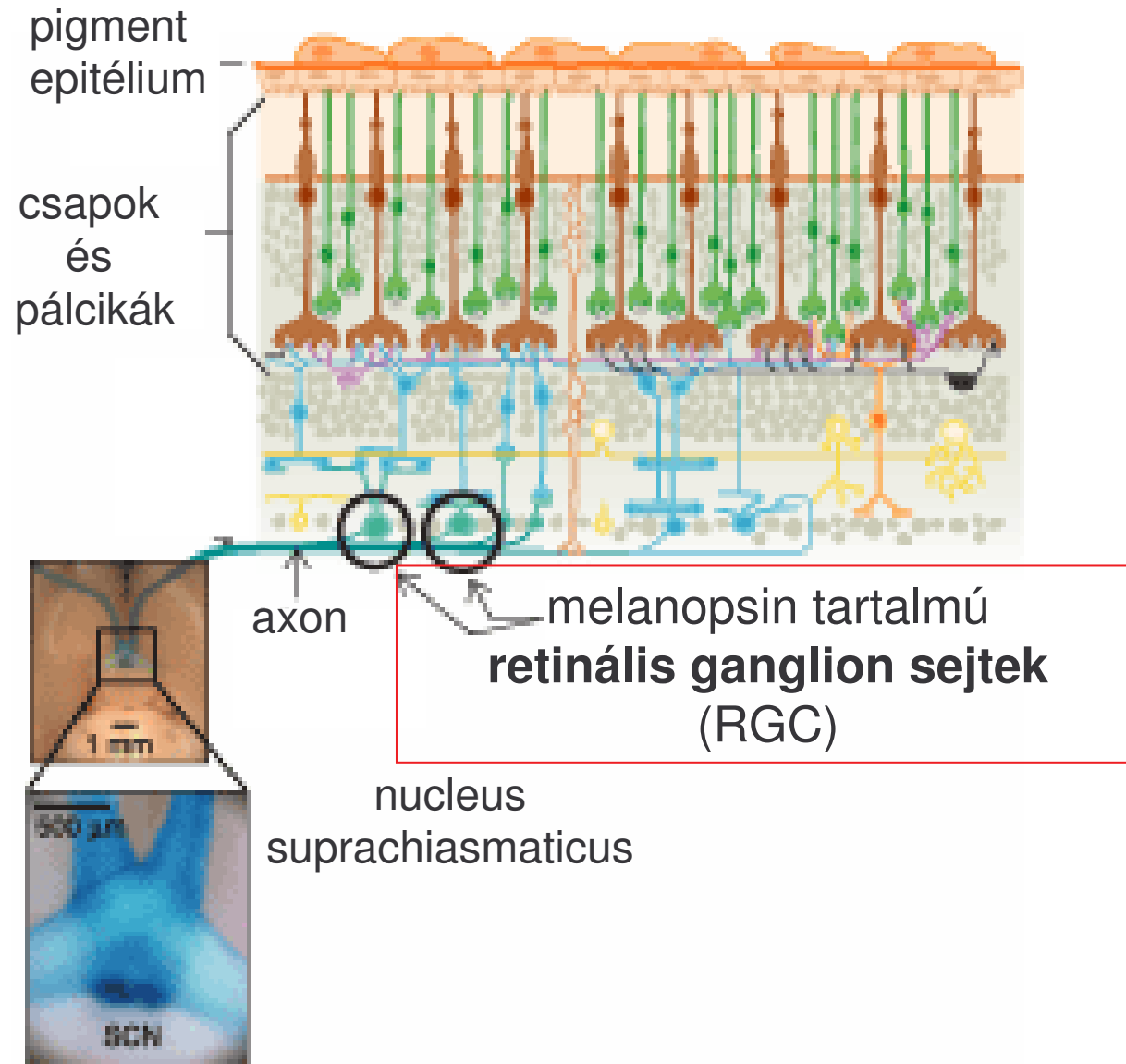

A melatoninszint szabályozásában a **szembe** jutó fény
intenzitásának, időtartamának van szerepe

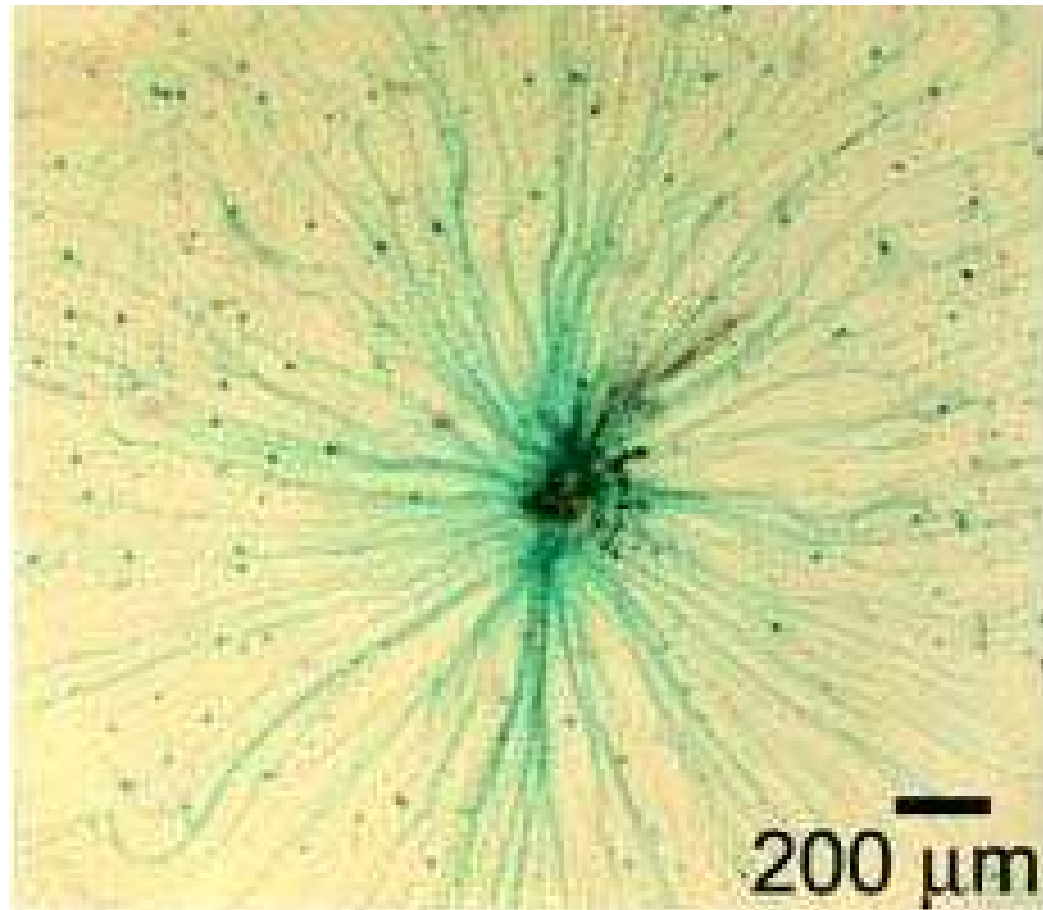
A melatonin-szabályozás **független a látástól** – a vakság
nem akadályozza a működését

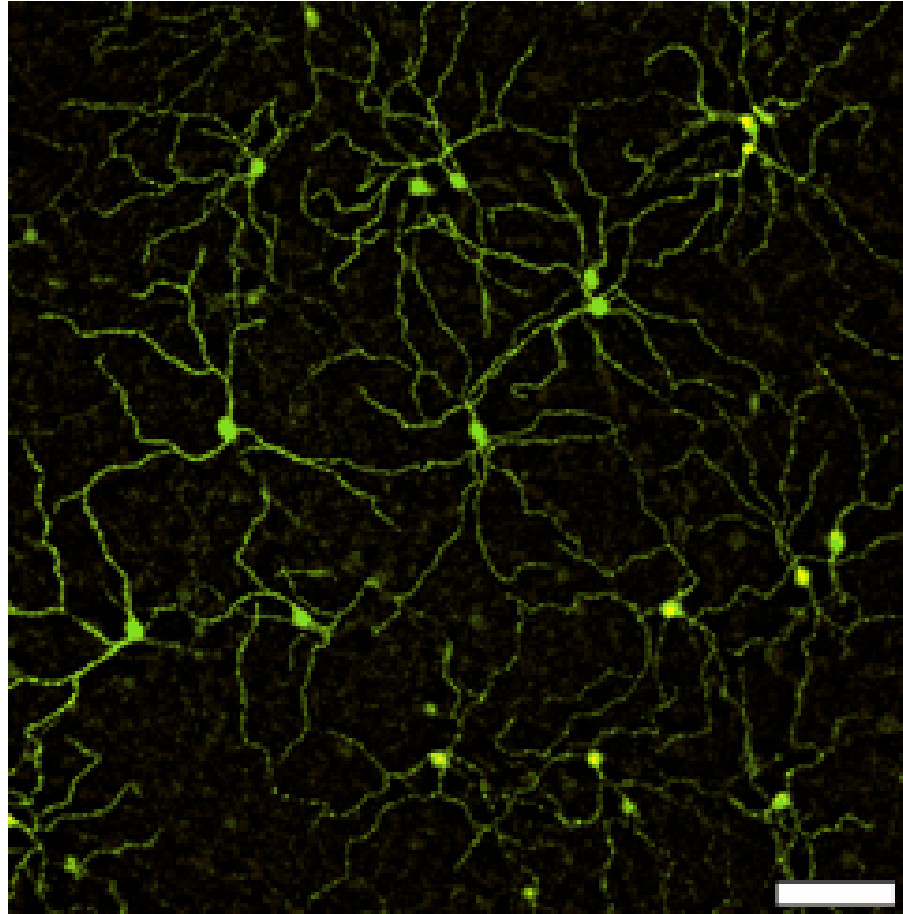

A harmadik fényérzékelő sejtípus a szemben

Melanopszin,
a retinális ganglionsejtek színanyaga

Retinális ganglionsejtek
hálózata
egér retinában

